

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvcvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

9. Vtrum sit maxima vnionum, quæ creaturis conueniunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](#)

num ad corpus seu esse album ad subiectum, & similiter ita se habet natura humana ad eundem Dei filium, sicut anima ad corpus, & albedo ad subiectum. Et propterea, ut iam dictum est, quod modum generatum ex visione, & corruptum ex separatione non albedo, nec subiectum, sed esse album, & similiter non anima nec corpus, sed esse animatum, & esse viuum, ita ex vi assumptionis non sit filius Dei, non sit natura humana, sed sit esse hominem non in communione, sed hunc, & similiter, si separare natura humana, corrumperet non natura humana, sed esse hominem hunc. Nam si sibi relinquatur natura humana, non esset idem homo, sed aliud homo fieret, qui in natura illa subsisteret: non enim Christus subsisteret in illa natura, sed alius homo. Vnde si verbaliter etiam desideras respondere habes, quod esse hominem, est illa entitas absoluta, qua fundat relationem visionis in mysterio incarnationis, & quod ista entitas si est, necessario est via Verbo. Impossibile est sequitur inveniri idem esse hominem separatum a Verbo: quia nisi possit inveniri ea dem natura humana separata a verbo quoniam esse hominem, numeratur ad

3. dis. 5. q. 1.
art. 1. q. 1.
4. cōf. c. 4.

numeracionem individuorum hominis. Si enim natura humana separaretur a Verbo, eo ipso fieret, & esset alius homo, esset aliud numero esse hominem, quo ille alius esset homo, & aliud quo nunc verbum Dei est homo: quoniam ut iam dictum est, esse hominem in compositione naturae, & suppositi onis filii, ac per hoc variatio suppositio, variabitur numerus. Sic si albedo migraret de subiecto in subiectum, esset aliud, & aliud numero esse album, iuxta numerum subiectorum: & similiter si anima migraret de corpore in corpus, esset aliud, & aliud numero esse viuum, iuxta numerationem corporum eadem ratione, quia in compositione haec omnia consistunt: & diversitas numeralis, diversitatem subiectorum, seu suppositorum conatur. Et sic patet, quod est aliqua entitas absoluta, quia quodammodo est in natura creata, scilicet humana natura Christi, scilicet esse hominem, qua si est eadem numero, necessario est unica persona diuina.

Ad secundum autem obiectum dicitur, quod ista entitas est substantialis, & identificatur substantiae composite, hoc est, huic homini non autem hinc natura humana. Et ideo si hanc natura assumptionem dimitteretur, non remaneret relatio visionis: quia nec remaneret hic homo idem numero. Et sicut stat, quod remaneret haec eadem numero natura humana, & non remaneret idem homo, sed esset alius numero homo, alia numero substantia, & opposita, de prima substantia, non de quidam te loquendo, ita stat, quod natura assumptionis potest dimitti non remanente eodem hoc homine. In modo implicat contradictionem remanere, eundem hunc hominem, & naturam assumptionem dimitti: quia tunc in natura dimissa subiectum alius homo, & non Christus, & subiectum Christus, & non alius homo. Et error processus Scotie est ex eo, quod substantia composite est duplex, scilicet natura, & individuum, scilicet hinc humana, & hic homo. Nec oportet illud quod est idem subiectum composite, hoc est, hinc homini, esse idem hinc humanitati: & ideo non oportet remanere id, quod est idem

A huic homini, quale est esse hominem invenientum in hoc homo, qui est Christus. Et haec dicta sunt, loquendo de termino assumptionis est rem, hoc est, actionis, & passionis intellectus per nomen assumptionis: nam loquendo de termino assumptionis, vt importatur in vocabulo assumendi, remitto te ad literam,

quod natura humana est, vt terminatus a

modo est minima unio.

¶ 3. Præt. Per visionem sit aliquid unum; sed ex unione animae, & corporis in nobis sit aliquid unum in persona, & natura: ex unione autem diuina, & humana natura sit aliquid unum solum in persona, ergo maior est unio animae ad corpus, quam diuina natura ad humanam: & sic unio de qualibet unitate, non importat maximam unitatem.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit. Trinitatis. * quod homo potius est in Filio Dei, quam Filius in Patre: Filius autem est in Patre per unitatem essentiae, homo vero est in Filio per unionem incarnationis. ergo maior est unio incarnationis, quam unitas diuinæ essentiae, qua tantum est maxima unionum: & sic per consequens unio incarnationis importat maximam unitatem.

RESPON. Dicendum, quod unio importat coniunctionem aliquorum in aliquo uno. Post ergo unio incarnationis dupliciter accipi, uno modo, ex parte eorum quae coniunguntur: alio modo, ex parte eius, in quo coniunguntur, & ex hac parte, homo unio.

Super Questionis 2. Articulum novum.

D I N articulo 9. aduerte primo, quod cum iam distinctum sit de visione vel pro relatione visionis, vel pro coniunctione, ad quam confequitur relatio visionis, hoc in loco non sumitur visione pro relatione, sed pro coniunctione ipsa, ut patet in principio corporis articuli, & ex conditione, quae de ipsa inquiritur, feliciter de excellenti eius respectu reliquarum coniunctionum. Reditum enim hoc est, querere de relatione, nisi ratione fundamentum, nam facultas ratione fundamentum, nulla visionis relatio est maior altera: sed ideo visione materia, & forma est major visione substantiae, & accidentis, quia fundamentum est magis indivisum, ut patet.

¶ Aduerte secundo, quod non queritur explicite de visione naturae, & persona, utrum sit maxima: sed de visione naturarum in persona, verumque, & hoc in explicatione ad ultimum tractabitur.

E In corpore articuli duo sunt, primo ponitur distinctione bimbris deinde responderetur quodcumque distinctione iuxta membrorum proprias distinctiones. Est autem distinctione ista. Visione incarnationis dupliciter consideratur, vel ex parte naturarum coniunctarum, vel ex parte eius in quo coniunguntur. Probatur distinctione, quia visione claudit in se duos, primo, extrema, quae coniunguntur secundo, visione in quo coniunguntur: est enim visione coniunctio aliquorum in aliquo uno. Principialis conclusio responsiva quodcumque est. Visione naturarum in Christo ex parte eius, in quo coniunguntur, est maxima. Secundaria conclusio est. Huiusmodi visione ex parte naturarum, quae coniunguntur, non est maxima, nec alter probatur.

¶ Circa distinctionem in litera assignaram, dubium non disimulandum occurrit: quoniam videtur deficiens, quia coniunctio aliquorum in aliquo uno, potest accipi non solum ex parte eorum, quae coniunguntur, vel ex parte eius, in quo coniunguntur:

ter: sed etiam ex parte coniunctionis extremorum in illo uno. Verbi gratia, coniunctio corporis, & animae in Sorte, potest accipi ex parte animae, & corporis, vel ex parte Sortis, vel ex parte coniunctionis illorum in Sorte. Et in litera hoc tertium membrum deficit, & tamen hoc est principalius membrum in proposita considerandum:

quoniam non dicitur proprie loquendo, uno maior ex parte extremonum, nec ex parte termini, sed ex parte coniunctionis extremonum in termino. Contingit siquidem in Sorte coniungitur multa accidentia que licet ex parte eius in quo coniunguntur, felicit persona Sortis, habent maximam unitatem: non tam propterea sunt maxime unum, quia coniunctio ipsa in Sorte non est maxima, sed minima.

Dubium secundo erit hinc circa conclusionem principalem, quoniam non nisi abusivitate salutatur,

ex illa unionem incarnationis esse maximam post unionem trinitatis divinae, quod si & Autor salutare nititur in litera, & Bernardus in libro de consideratione, afferit. Et probatur sequela: quoniam non nisi abusivitate dicereur, quod uno creaturarum unitus est maxima, quia ex parte eius, in quo coniunctus, est maximus quia unitas Dei in quo coniunctus est maxima unitas, ita nondicitur in litera, quia diuina humanae naturae uno in Christo est maxima ex parte eius, in quo coniunctus, quia unitas diuinae personae, in qua coniunctus, est maxima. Et similiter non solum unitas naturalium diuinorum, & humanae esset maxima, sed etiam uno accidentium Christi, pura, viuis, & auditis, esse alii & christi, esset maxima ex parte eius, in quo coniunctus, quia unitus in prologa diuina, cuius unitas est maxima: hoc enim non est salutare unionem incarnationis esse maximam nisi abusivitate, ut patet. Et multiplicatur dubium ex Durando i. dist. 3. sent. q. dicente unionem incarnationis esse maximam, quantum ad dignitatem, & non quantum ad intrinsecam rationem unionis. Et hoc enim probat, quia illa uno est, quantum ad rationem unionis maxima, cuius extrema magis, & incipiens efficiunt, vel efficiuntur unus: sed extrema multarum unionum, & non incarnationis sunt talia ergo. Major probatur, quia unitas, ut sic aliqua sunt unum: ratio autem unius est ratio inclusiva. Minor vero, quia materia, & forma constitutum unum per essentiam, & unum est inseparabile ab alio manente confitentia: non enim constat esse extrema incarnationis. Unde gloriosus Duranus Bernardum, quod intelligitur de maxima unitate quantum ad dignitatem.

¶ Ad hanc questionem responderet, quod distinctione male intelligitur: nam, neutrum distinctionis membrum accipendum est in se, ita quod cum distinguatur, coniunctionem posse accipi ex parte extremonum vel ex parte termini, non intelligitur ex parte extremonum secundum se, & similiter non intelligitur ex parte termini secundum se: sed quemadmodum primum membrum intelligitur ex parte extremonum inter se, ita secundum intelligitur ex parte termini vel coniungentis. Et sic non deficit tertium membrum: sed tertium membrum est id quod distinguuntur in primum, & secundum. Nam coniunctio ipsa duorum in aliquo uno, distinguuntur, quia accipi potest ex parte extremonum inter se, vel ex parte eius, in quo coniunguntur, ut sic v.g. Coniunctio animae, & corporis in homine potest dupliciter accipi, primo, ex parte animae, & corporis, non finie (sic enim valde differt) sed inter se, quia inter se junguntur, ut actus substantialis, & potentia: alio modo, ex parte eius, in quo iunguntur, quantum iunguntur in illo, pura, in quantum sunt in uno natura composta, pura, humana, vel in quantum sunt in una persona, pura, Sorte. Et hic est verus sensus distinctionis literae: obiectio autem procedit contra alium sensum, qui sumuntur extrema, quae iunguntur secundum se, & id in quo iunguntur secundum se. Et ideo non est mirum si deficit, si deduc-

cit ad inconvenientia, & si non saluat intentum nisi abusivitate. Ex his pater foliatio secundi dubij, nam sensus litterae est, quod naturae divinae, & humanae, & in mysterio incarnationis unitur, coniunctio duplicitate potest accipi, vel ex parte naturarum inter se (et sic per se nota relinquuntur pars negativa, sicut vere est per se nota, quia

est). Et ideo quantu ad hoc, unitio in carnationis praeminentia unita in numerali, ratione, i.e. unitatis diuinae personalis, non autem ratione naturae humanae, quae non est ipsa unitas diuina personalis, sed est unita.

G AD SECUNDUM dicendum, quod ratio illa procedit ex parte coniunctionis, non autem ex parte personalis, in qua facta est unitio.

AD TERTIUM dicendum, quod unitas diuina personalis est maior, quam unitas, & personalis, & naturae in nobis. Et ideo unitio incarnationis est maior, quam unitio animae & corporis in nobis. Quia uero illud, quod in contrarium obicitur, falsum supponit. s. q.

H ut patet ex prius dictis, unitur in persona diuina substantialiter, & non accidentally, ut accidentia Christi, & unitur substantialiter, non ut partes (ut manus, & caput) sed ut totum, ut natura ipsa, ut haec humanitas unitur Sorti, & unitur non solum substantialiter abesse unitate imperfectione, sed si substantialiter unitur in una simplicissima, & indissimilissima ac incomponibili unitate substantiali personali communis utriusque naturae, ut supererit merito omnem aliam unionem quoniamcumque in alio, ut sic, ita quod licet anima, & corpus Sortis unitur substantialiter, & in una natura humanitatis, & in una persona Sortis non tamen magis, sed pluribus modis unitur, quia natura diuina & humana in Christo: quia unitur, & in natura, & in persona, ista autem unitur tantum uno modo, scilicet, in persona: sed uno hac in uno modo, est maior, quam sit illa in vitroque: quia in mysterio incarnationis unitas communis extremis, secundum quam propriissime, & formaliter quantificatur coniunctio, in tertio est unitas personalis simplicissima, & incomponibilis, & indissimilissima ad quam constat, quod nec unitas personalis Sortis, nec unitas essentialis humanitatis, nec ambo simul aliquid, ut patet. Ut autem dixi, unitam in alio, ita enim hoc ad preferendam doctrinam hanc ab unitate aliquorum inter se: quoniam ut in litera patet, non ex hac parte, sed solum ex parte unitatis in aliquo uno, uno naturalum in Christo est maxima. Si tamen unitas hac incarnationis perspicuerit, ut est diuorum inter se, scilicet persona diuina, & humana naturae, sic etiam intentionem maxima, & excedens omnes alias unitates propter dictam rationem. Et secundum quid exceedit unitam Trinitatis, ut dicatur in responso ad ultimum ex Augusto, quia homo patens est in filio Dei, quoniam Filius in Patre, quia scilicet idem est suppositum hominis, & Filius Dei, non est autem idem suppositum Patris, & Filius appellatur secundum quod maior hinc ista unitas, quia homo importat virumque, naturam scilicet humanam, & suppositum, & non quo ad naturam significatur, sed quo ad suppositum tantum est magis in Filiis, quam Filius in Patre: merito autem, quod secundum aliquod lumen est magis unum, & secundum aliquod minus unum appellatur secundum quid, & non similes magis unum. Et per hanc patet expeditio litterarum articuli.

K ¶ Ad Durandum autem dicitur, quod extorquet Bernardi sententiam, & vilificat eam: de unitate enim in quantum unito, secundum ipsam rationem, unitam loquitur Bernardus, prponens unitam Trinitatis, quia non est preponenda quo ad dignitatem, quia tria Trinitas non est dignior persona filii, formaliter igitur Bernardus, formaliter, & Author loquitur, formaliter & nos intelligimus, atque saluamus, unitam incarnationis esse post unitatem Trinitatis maximum simpliciter. Et cum dicatur, illa fuit magis

magis vnum, quorum extrema magis, & intimius constitutum vnum, dicitur quod addendum est huic propositioni, vel sicut vnum inter se, vel in tertio: alioquin negetur, quia voluntaria est. Nam ex infecta ratione vniuersitatis, & vnum nihil aliud habetur, quam quod vna, aut sunt aut sunt vnum, hoc est indiuisa inter se, vel in tertio: personæ enim diuinæ non sunt, sed sunt vnum in tertio, hoc est in diuinæ essentiæ. Et similiter in proposito duæ naturæ sunt vnum in persona diuina, & natura humana est vna personaliter cum persona diuina. Et sic negatur. Minor, scilicet quod materia & forma magis, & intimius sunt vnum in essentia humanitatis: non enim est minus vnum, vnum in persona substantialiter, & simplicissima, quam vnum in substantia, & persona composita. Et

* posita in arg. sed contra.

Inf. q. 6. art. 6. & veri. 2. art. 2. & 3. dist. 1. q. 3. art. 2. * P. sec. q. 110. art. 2. 3. Art. 6. hanc. quæst.

ARTICVLVS X.

Vnum diuinarum naturarum in Christo fit facta per gratiam.

AD DECIMVM sic procedit. Vt, q[uod] unio incarnationis non sit facta per gratiam. Gratia enim est accidens quoddam, ut in 2. parte habitum est: * sed humana naturæ unio ad diuinam non est facta per accidentem, ut supra ostensum est. Ergo ut, q[uod] unio incarnationis non sit facta per gratiam.

¶ 2. Præt. Gratia subiectum est anima. sed sicut dicitur Colos. 2. in Christo habitavit plenitudo diuinitatis corporaliter. ergo uidetur, quod illa unio non sit facta per gratiam.

¶ 3. Præt. Quilibet sanctus Deo unitur per gratiam. si igitur unio incarnationis fuit per gratiam, uidetur, quod non aliter dicatur Christus esse Deus, quam alii sancti homines.

SED CONTRA est, q[uod] Aug. dicit in lib. 2. de Prædicto. * sanctorum, ea gratia fiat ab initio fidei suæ homo, quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus: sed homo ille factus est Christus p[ro] unionem ad diuinam naturam. ergo unio illa fuit per gratiam.

RESPON. Dicendum, q[uod] sicut in 2. parte dictum est, * gratia dupliciter dicitur, uno modo voluntas Dei gratis aliquid dantis: alio modo ipsum gratuitum donum Dei. Indiget autem humana natura gratuita Dei voluntate ad hoc, & eleuetur in Deum, cu[m] quia voluntas quandoque est debita, q[uod] gratia: voluntas enim iustitiam ministrans est voluntas ex debito dantis vniuersitatis: quod suum est: voluntas autem non ex debito, nec mercede, nec vi, aut meru dantis, sed amore benevolentia gratuita est: & similiter donum gratuitum est, quod ex tali voluntate

* 3. dist. 13. q. 3. art. 1. P. sec. q. 110. art. 1.

Adatur. Secundum est, quod appellatione doni gratutii non solù venit habitualis gratia, sed et quodcumq[ue] donum gratis concessum, sive illud sit actuale aliquod auxiliu, sive quicunque alia res. Vnde quia hoc membrum subdividitur in litera, quanvis non sub forma subdivisionis, ideo numerus conclusionum exce-

cederet. ut m[od]e[m]bra divisionis, cum tam[en] in veritate iuxta tria membra in litera, posita i[n] gratia voluntatem Dei, & gratuitum donum habitualis gratiae, gratuitum donum ipsius vniuersitatis, tres sint conclusiones.

¶ Prima igitur conclusio est, sumendo gratiam pro gratutia Dei voluntatis, vno incarnationis facta est per gratiam, sicut & vno sanctorum ad Deum per cognitionem, & amorem. Probatur, quia ad hoc, quod natura humana eleuetur in Deum sive per se esse personaliter, sive per operationem, eger Dei voluntate gratutia, quia virtus que est iuxta facultatem naturæ sua.

Secunda conclusio est sumendo gratiam pro gratia Dei doni, hoc est gratia habitualis, vno incarnationis non est facta per gratiam,

vno vero sanctorum ad Deum fit per gratiam. Probatur, quia in cœlo loquendo formaliter ad perfectionem operationis requiriatur, q[uod] potentia sit perfecta per habitum; ad hoc autem, q[uod] natura sit in suo supposito, non exigitur habitus aliquis. Differentia autem inter has duas vniiones in hoc consistit, q[uod] vno sanctorum ad Deum est per elevationem ad operationes cognitionis, & amoris vno aut Christi est per personaliter filii Dei. nullus ergo gratia hic media, sed ibi.

¶ Vbi nota primo, q[uod] hinc habes apud Augustinum, eodem se habere modo naturam humanam Christi ad personam filii Dei, si cui se haberet ad personaliter propria, & sicut habet natura Sors ad personaliter Sors.

8. dist. 4. q. 3. ar. 2. & q. 2. & col. 2. c. 2. co. 3.

E per hunc modum dicitur plenitudo diuinitatis in Christo corporaliter habitasse: quia est unita diuina natura non solum anima, sed et corpori: quia est possit dici, q[uod] habitat in Christo corporaliter. in umbra, sicut habitat in sacramentis veteris legis, de quib[us] ibidem subditur, quod sunt umbra futurorum,

nā hinc habes, q[uod] ex eo q[uod] formaliter loquendo inter naturam, & proprium suppositum nullus exigitur habitus, ideo inter naturam humana, & personam filii Dei in Christo nullus exigitur habitus fundatur. hic processus super illa proportionalitate, vt patet. Nota secundo, q[uod] gratia habitualis in proposito nomine non restrin-

Tertia S. Thomæ. C gitur